

Наша Нива

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА З РЫСУНКАМИ

ВЫХОДИТЬ РАЗ У ТЫДЕНЬ рускими и польскими литэрами.

Адрэс рэдакцiи и адміністрацiи:

Вильня, Большая Погулянка д. № 17. кв. 20.

Цэна з перасылкаю и дастаукою да хаты: на 1 год—3 руб., на 6 месяцаў—1 руб. 50 кап., на 3 мес.—75 кап., на 1 мес.—25 кап. Без дастауки и перасылки: на 1 год—2 р. 40 к., на 6 мес.—1 р., 20 к. на 3 мес.—60 кап., на 1 мес.—20 к. За границаю: на 1 год—4 руб., на 6 мес.—2 руб., на 3 мес.—1 руб. Перэмена адрэсу—20 кап.

Падписка прымаецца и прадаюцца атдзельныя нумэры газеты: 1) У Кант. „Нашай Нивы“—Большая Погулянка дом № 17 кв. 20. 2) У Книгарни „Знание“—Георгиеуски проспект дом № 14. 3) У Книгарни Литоуской М. Пясэцкой—Шлапалис, Доминиканская вулиця дом № 13.

Абъяўленьня прымаюцца на паследняй старонцы па 20 кап. за лiнейку малымi лiтэрамі. Руконiсы и корэспондэнцыя, прысланыя у рэдакцыю, мусяць быць чытальна напісаны з праудзiваю фамiльёю и адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ падпісаць прозвiцца разамъ з фамiльёю, калi незахоцьце, каб была надрукавана ваша праудзiвая фамiльня. Адрэс и фамiльня толькi для ведама рэдакцыя.

Усе агенты павiнны зрабiць канешне расчот перэд Новым годом за проданыя нумэры „Нашай Нивы“, и грошы, не чэкаючы новага нумэра, прыслаць у кантору „Нашай Нивы“. Дзеля таго, што Рэдакцыя хочэ пабольшыць нумэры „Нашай Нивы“, чародны нумэр выйдзе пасля Новаго Году. Прыпамiнаем падпiшчыкам, што пара прысылаць грошы за „Нашу Ниву“ на 1907 год.

Па мястэчках, гарадох, и вёсках шукаем агентаў.

Рэдакцыя.

Вильня 22 снежня (дэкабра).

Пасля Новаго Году назначэны выборы на валасных сходах выбаршчыкоў у Гасударственую Думу. Яны потым саберуцца у везд, выбяруць там спамеж сябе колькi чалавекоў, а тые ужо паедуць у губэрню и там разам з выбаршчыкамі ад мужыкоў з усих уездаў выбяруць аднаго дэпутата з мужыкоў ўжо проста ў Думу. Выбраўшы свайго дэпутата, выбаршчыкi ад мужыкоў злучацца з выбаршчыкамі ад памешчыкоў и ад гарадоў и тагды разам выбяруць ўсих других дэпутатоў ад губэрнии ў Думу.

У губэрнии выбаршчыкi ад мужыкоў калi згаворацца з гарацкiмi и зробяць з iмi саюз, то перамогуць памешчыкоў и нашьлюць таких дэпутатоў, што будуць

цягнуць за ўсих працуючых. Гэтак было летось у Гродне и Коўне, як выбірали ў першую Думу. Там мужыкi дружна трымались з гарацкiмi выбаршчыкамі и пушцiли ў Думу толькi сваих кандыдатаў. А, напрыклад, у Мiнску мужыкоў сабрали на архирэйскi двор и розныя чорнасоценцы так задурыли им голавы, што яны, як стада бараноў, выбірали без толку: не згаварылись ня толькi з гарацкiмi выбаршчыкамі, а нават и меж сабою. Выбрали ад мужыкоў Сцепана Готоўчыца, каторы адразу перайшоў на сторону мужыцкiх „алекуноў“. У Вильни было тое самое, што аж стыдна было за ўсю Вiленшчыну.

Вось дзеля таго и трэба на валасных сходах выбіраць людзей смелых, разумных, каторыя цярдэцi за праўду и не пабаяцца

300457

ничога. Тут трэба выбіраць як на вайну, каб не пабаяліся на вялікіх сабранных у вуездзі, у губэрні і ў самой Думе. А глаўнае, каб былі разборныя, разумныя і цвёрда стаялі за народ.

Трэба помніць, што іх пасылаюць на вялікую, святую справу дабівацца ў Думе зямлі, лепшых парадкоў і праўдзівай свабоды.

Зямельная справа у Беларусі.

(Прадаўжэнне).

Да ўсяго, што мы ўжо сказалі, і нашы дворныя гаспадаркі — старасвецкія, ўзіраюцца не на тое, каб мець найбольш зыску, а на тое, абы найменш расходуюць: ведама — ні галавы, ні грашэй. За тоеж і работніка ім сусім мало патрэба. А як найлепшыя сілы з розумом і грашмі уцякаюць ад нас, то і ў гаспадарцы ўсяго краю нима ніякаго парадку. За тым то нима у нас навэт такіх фабрык, што, здаецца, маглі бы аж надта быць.

Возьмем хаця бы такія фабрыкі, што гоняць з дроў спирт, оцэт, смалу. Паглядзеўшы кругом, сягоння, як вокам змерыць, ўсё лес ды лес, а як у нас разумнай лесной гаспадаркі нима ў лесі, то за год могуць зглуміць лес так, што, пабудаваўшы фабрыку, астанешся без дроў. А як нима фабрык, то і зноў некуды дзецца работніку — за тоеж і уцякаюць ад нас хлопцы і дзеўчата ў далёкія места, у Амэрыку, ў Сывір, і зноў з нашае старонкі прападаюць найлепшыя, найбайчэйшыя людзі, бо ведама — дурэнь с хаты нікуды не пойдзе.

У Беларусі не было і той маленькай прычэпкі для тутэйшых сіл, як земства ў Расеі, як агульная воласць у Польшчы. (У Польшчы да воласці належаць ўсе: і мужыкі, і паны, і мешчане). За тоеж у нас не было для тутэйшых людзей ніякой школы дэмакратычнага жыцця і ніякой ахвоты ані можнасці пазнаць агульныя справы сваёй акаліцы.

Школ для простага народу з даўных пор так як і не было, навука не магла трапіць да народу, бо давалі яе ў чужой, мало панятнай мові. Дзевятнацаты век і расейскае панаванне не прынеслі нічога добрага беларусам: тоеж гнібенне і паневярка роднае мовы, такіміж замкамі зачынены

ад свету вочы цёмнага народу. Дарма стараліся лепшыя людзі таго часу — Чэчот, Дунін-Марцінкевіч: заместа награды цяпелі яны здзек і смех людзі. — І ноч, цёмная ноч панавала ў Беларусі.

Трэбаж, найлепей зразумеў патрэбу беларускай мовы, каб трапіць да народу, Муравьёў — той самы, што ў 63 гаду кроўю заліў наш край. Ён забараніў ўсім друкаваць па нашаму, за тоеж сам друкаваў па беларуску чорнасоценныя, як іх цяпер называюць, кніжкі. Гэтак, думаў Муравьёў, найлягчэй задурыць голаву цёмным мужыком.

Пачынаючы ад Муравьёва, пасля паўстання 1863 году, абрусіцельная палітыка затрымала ўсякае развіццё Беларусі. У Беларусі не было свабоды пісаць і друкаваць па свому, не можна было ужываць роднай мовы ў школы, хаця бы столькі, сколькі было дазволена іншым народам — прымерам палякам у Польшчы; а зноў не было ў Беларусі такога гнезда свабоднае навуки і свету, якія мелі Литва (Пруская часць яе, што пад немцам), ці Украіна (Галічына — у Аўстрыі). Дый калі мы прыглядзімся да тых школ, што у нас былі, то убачым ў іх больш не навуки, а палітыкі і дурэння голавы ўсякім непатрэбным смеццём. Ночка, цёмная ночка панавала ў Беларусі, і пад яе чорным скрыдлам ешчэ больш галеў забіты беларускі вёскowy народ.

Калі сабраць у адно ўсё, што мы сказалі, то убачым, што малоземельны і безземельны беларус закованы ў дубэльтовыя пугы: эканомічныя і палітычныя пугы — гэта тые варункі жыцця, што залежаць ад багацтва ці беднасці (эканомія — навука а краёвай гаспадарцы, аб тым, скуль бярэцца ўсялякае дабро, скуль пай-

шла беднасць и багацтва). Палітычныя пугы—залежныя ад парадкоў у краю, ад таго, якое ў ім правіцельства і што яно робіць.

Вось і пагаворым мы аб тым, як асва. бадзіцца з гэтых путаў і што для гэтага зрабіць цяпер, у найбліжшым часі.

Перш - наперш трэба дабіцца таго, каб малоземельны і безземельны вёсковы народ, што працуе на зямлі, меў свабодны доступ да зямлі. Як гэта зрабіць, каб народу прышлася зямля як найлягчэй,— пагаворым пазней. Цяпер толькі скажэм, што гэта ёсць заданне нашых выбарных у Думе.

Але гэта не ўсё. Як мы бачым, то дрэнна жывецца ня толькі малоземельным і безземельным, але і тым, хто мае зямлі досі. Якіе прычыны гэтаго—мы ўжо казалі. Вось і трэба гэтыя прычыны звесці сусім са свету, і зрабіць гэта так само павінны нашы выбарныя дэпутаты. Павінны яны:

1) скасаваць ўсе тыя законы, каторыя недазвалялі і недазваляюць свабодна купляць і прадаваць зямлю.

2) скасаваць шахаўніцу, шнуры, і пабіць зямлю на такія гаспадаркі, каб у кожнаго гаспадара зямля была у адным кавалку (значыць устроіць фольварковую або хуторную гаспадарку); скасаваць сэрвітуты без крыўды для працуючых; зрабіць крэдыт (пазычкі) за малыя процэнты для палепшэння гаспадаркі; дабіцца для ўсяго гэтаго помочы ад гасударства грашми і ўсім, што трэба;

3) дабіцца таго, каб да воласці належэлі ўсе людзі, што ў ёй живуць.

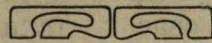
без розніцы, чы то паны, чы мужыкі, чы хто други; дабіцца як найбольшаго самоупраўлення для валасцей, так сама уездоў (наветоў), губэрний; дабіцца, каб увесь наш край меў ешчэ і сваё асобнае самоупраўленне, каб нашы выбарныя дэпутаты асобна ад дэпутатоў других краёў пастанаўлялі аб нашых справах тутака, на месцы, на вачах свайго народу, ў нашым сэймі, бо гэты край жыве іначэй як другіе, ды і народу лягчэй будзе даглядаць сваіх выбарных. Каб ўсіх выборных людзей выбіралі агульным, роўным, тайным і простым падаваннем голасу;

4) перамениць спосаб раскладвання і збірання падаткоў: устанавіць адзін растуць падаток ад даходоў; скасаваць косвенныя падаткі хаця бы толькі тыя, што наложэны на канешне патрэбныя да жыцця рэчы — цукер, гарбату, газу, жалеза, сернічкі і іншыя;

5) дабіцца агульнаго, канешнаго для ўсіх народнаго абучэння без платы с тым, каб кожны народ меў права і можнасць, калі захочэ, учыцца у сваёй роднай мові.

Чы новая Дума здалее дабіцца ўсяго гэтаго,— ня ведаем. Але дабіцца гэтаго могуць і павінны нашы дэпутаты, калі хочуць шчыра даць можнасць ўсяму нашаму краю хоць крыху скинуць з сябе беду і вековую цемноту. Зямельная справа у нас—справа ня толькі мужыкоў, але ўсяго народу, усяго краю.

Войцех.

ДА НАШЭЙ НИВЫ.

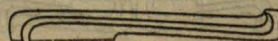
Мілая нам нива,
Будзь ты урадліва!
Урадзі нам хлеба
І што болей трэба;
Урадзі нам жыта
Без горкай мякіны.
Урадзі пшаницы,
Выкі, канюшыны.

Урадзі нам лёну
На бялизну чысту

І траву зялёну,
Бульбу караністу;
Не радзі мятліцы,
Званцу і асоту,
На плоднай зямліцы
Не дапушчай псоту.

Хай твае загоны
Не задзірванеюць,
А гойныя плёны
Для сеўца прысьпеюць.

П. Б. К.

Беларуская народная школа.

* 2 *

Беларуская мова у казенной школы.

— Чаму вы, беларусы, так скоро адрэкаецеся ат свайго народу?

Пытаў у мяне калісь-то мой стары вучыцель. Я не ведаў, што сказаць на гэта. Толькі я стаў думаць, — і праўда, мы цураемся свайго роднаго народу.

Кажу „цяпер“, бо цяпер, як беларусам дали право гаварыць и писаць на сваей мови и як паявилося першае беларускае писанае слово, багата знайшлося праціўнікоў беларускай мовы. Адны кажучь: „На што беларуская мова? На што падымаць яе з магілы?“

Другие гавораць, што мова беларуская брыдка мова.... И многа чаго гавораць праціўнікі беларускай мовы. Аткуль жэ гэтакіе нападкі на беларускую мову? Што их парадзило? Чаму беларуская мова „мёртвая“ мова? Чаму рэжэ яна вушы навэт тамуж самому беларусу, каторы выйшоў с простаго народу, інтэлігенту — беларусу? Каб атказаць на ўсё гэта трэба быць знаёмым з гісторыяю нашаго краю, з характэром унутрэной расейскай казённай палітыкі. Аб гэтым гаварыць пакуль што не пазваляець многа прычын. Скажу толькі, як выковываецца беларус — інтэлігент, каторы потым цураецца свайго ўсяго роднаго.

Маленькі хлопчык — беларус вучыцца ў школы. Цэлых пяць альбо и шэсьць год ходзіць ён ў школку. Чы чуе жэ ён свае роднае слова? Не. Ён чуе адну толькі насмешку, над сваею моваю; а забудзецца часта, вырвецца у яго свае роднае слова, тое слова, каторым прывык ён ад пелёнак гаварыць з таткам и маткаю, — вучыцель, а за им и ўсе вучні падымаюць яго на сьмех. А други вучыцель ешчэ перэдражніць, перэкрывиць яго. Бедны хлопчык спачатку навэт не ведае, што ён злога зрабіў, што и крываць яго, и смеюцца з яго. И толькі потым ён, як пасмеюцца з яго разоў дзесяць, расшалопае прычыну сьмеху. Той, хто вучыў и гадаваў беларускіх дзяцей гэтак, то павинен зразумець, што сьмех ву-

чыцеля ў такіх прыпадках падтрымаюць толькі старшыя вучні, тагды, як маленькіе не бачаць у гэтым нічога сьмешнаго и маўчаць. Чаму? А таму, што старшыя сами прайшли гэту дарожку. Таким спосабам засеваецца ненавісьць у душу будучаго інтэлігента — беларуса к роднай мови, звычайу, парадкам. З народнай школы беларус идзе далей. Скажэм, паступіў у сэмінарыю. А там усё прынароўлена дзеля таго, каб ня толькі забіць у канец у беларуса усё тое беларускае, што ешчэ асталося у души яго, каб з яго зрабіць пакорную авечку, забіць мазгі, адным словам, выпусьціць у свет балванчыка. И пасля сэминарскай адукації беларус часам скажэ неўмысля гдзе небудзь у кумпаніи беларускае слова — яму ужо брыдка. Твар з сорама чырвонее да самых вушэй.

Не, галубочки! не беларуская мова рэжэ вам вушы, скрабе душу, а рэжучь вам вушы и скарбуць вашу душу тые далёкіе усломинання сьмеху над вами, каторым сустрачали вашэ слова ў школы. Ва ўсе часы вашаго вучэння выстаўляли на сьмех беларускую мову, таптали у балота усё вашэ роднае. Не сваими вачами глядзице вы на беларуса, не сваими вушамі прыслушываецца вы да яго мовы.

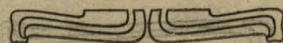
От чаму беларуская мова здаецца вам нехарошаю. Што раз памёрла, тое больш не жыве. А што жыве, тое не памёрла. Не называйцеж беларускай мовы „мёртваю моваю“.

Як беларуса ни гнали, як яго ни душыли, як ни таптали яго у балота, усёж таки ён захаваў сваю мову. И вы адбираеце право у беларуса чытаць книжку и газэту на роднай мови. И гэтае право адбираюць тые, хто бытцам стаіць за свабоду народу!

Эх, братки! вы едзеце на двух вазах, а спеваеце адну песню. Кормице адну карову, а доице дзьве. Ставице свечку Богу и молицеся чорту.

Не стае ешчэ толькі таго, каб паехалі вы у Вильню и стали там на калени прэд адным памятником.

Дзядзька Карусь.

Квитки.

Быў вечар. С поля шли парабки и дзеўчаты па квитки да двору. На астатку шоў Базыль. Нагаравўся цэлы дзень, так цяпер не вельми спяшыць. Паспее ўзяць квиток! Квиткоў гэтых Базыль багата мае, бо пан заўсягды плоціць ими. Каб гэта хоць разок у нядзелю плаціли грашмыма. Да не! пан кажэ: „грошы ня маю“ дый плаціць раз у месяц або у 2 месяцы. Да мусиць праўду гаворыць, што нима. Аткуль яму ўзяць на ўсё? Тож як были имянины, ды наехала сотня паноў — так музыка играла, дый агни розныя, чырвоныя, зелёныя и жоўтыя палили, ды звёзды у неба пускали. Божэ миль, чаго там не было. А як сели есци, дый гарэлки са сто бутэлек стаяло. И у папа па хрэзьбинах стольки ня было! Да модныя некые бутэльки, стрэляюць, а пался гарэлка кишиць. Вельми пекныя были имянины! Або и у гаспадарку багата грошы идзец: 12 каней стаиць на стайни, а паны тольки чатырмя коньми ездзяць! А тые стаяць ды жруць! Так раз фурман абкармиў их аўсом, ды 4 штуки, пакуль дохтар прыехаў,

здохла. Пан прагнаў фурмана, пани плакала, як па родных дзетках, а цераз тры дни пан 3 тысячы за кони аддаў канюхам.

Ну, дый аткуль тут грошы будуць. Узяў Базыль квиток, дый з двору пашоў не да хаты, а на сяло.

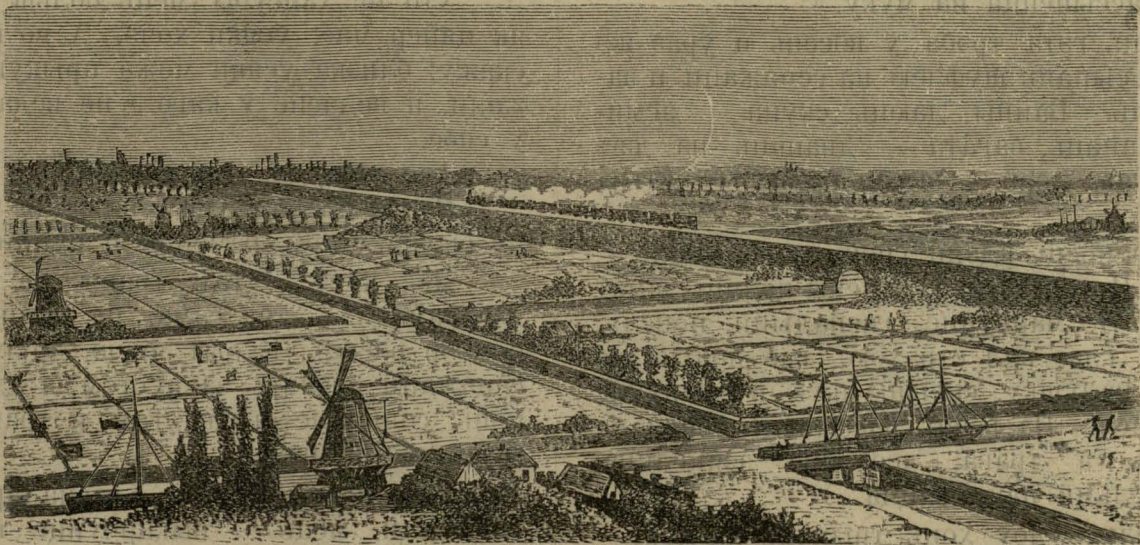
Цяпер вельми спяшыў. Трэба прадаць квитки крамнику, каб жонка ня бачыла. Ей скажэ Базыль, што пан грашмыма заплаціў.

А тож яна бедная надто плачэ дый галосиць, як даведаецца, што Базыль квитки прадаў. Бо крамник дае за цэлы квиток ня ўсе грошы. Прадаў Базыль 3 квитки па сорок капеек за 6 злотых. Гэтый бо крамник вельми добра дае. Прышоў да хаты, аддаў жонцэ грошы, павячэраў, ды и лёг як калода на тапчане.

— А заўтра?

Заўтра сонечка ўстане, а Базыль пойдзе на дворскае поле и дадуць яму за працу — квиток.

Ластоўка з над Птычы.

Сельские палы у Галандии на берэзи мора.

У Галандии мужыки надта добра жывуць. Багаты мужык личыцца тагды калі мае дзеве с палавинаю дзесядцины зямли. Бо там парадки у гасударстве надто добрыя и усе мужыки учоныя. Кожны кавалачэк зямли дарма не прападаець. Низки берэг мора увесь адваеваў цяпяливы и працавиты галандзец. Парабили гаци, каменныя грэблн, такне што мора ня здужае залиць палеткй. Каб было суха, пакапаны малыя и вяликие канавы, па каторым плаваюць параходы и лодки. Палы там лепш родзяць, як нашы агароды.

Як правиць сенажаць.

— ∞ —

(Кончатак).

Кали вада с сенажаци спусчэна и сенажаць пабаранована, можна на гэтым скончыць, а можна ешчэ паправиць.

Сенажаць, так як и поле, можна и трэба гнаіць.

На нашых гасподарох гнаю и на поле не стае, а за границай — там скрось убачыш, як сенажаци на зимку гноем прытрусяць, снег и дожч яго прапалошчэ, а на вясну пагрэбаюць салому. А у нас трэба сабе радзіць так, каб поля ня скрыўдзіць.

Ништо так борздо не паправиць закішае сенажаци, як вапна. Вапна ня толькі скоро зглуміць квас, ды ешчэ зямлю перагрызе так, што карэни з яе больш жыўнасци цягнуць могуць.

Гдзе ў суседзтви паляць вапну, там можна танна купиць вапенную драбязу с пачы. Вапну гасіць трэба так, каб яна толькі рассыпалася ў муку; для гэтаго трэба яе аблиць вадою, выліўшы на асмину вапны вядроў два вады. А то можна вапну ўлажыць ў кошык и затапіць ў ваду на адно „Ойчэ наш“. Тагды выняць, — яна загрэецца и рассыпецца на муку.

Рабіць гэта трэба ў восень и ўраз жэ вапну рассыпаць шуфлею па сенажаци и забаранаваць. Вапны даюць скупа — асминаў пятнацаць, багата — двацаць на дзесяціну; на морг — адзінацаць — чатырнацаць.

Ешчэ йосць адзін гной на сенажаць — попел. Цяпер зимка, ў печы паліць шмат будзеце. Не марнуйце, гаспадыни, попелу. Пастаўце гдзе пад стрэхою, каб дождж не заливаў, кадушку, скрыню якую и ссыпуйце туды попел. На весну рассыпеце попел на сенажаци, а трава, асобливе дзяцелина, вычка, вельми паправицца.

Попелу нудоў хоць трыцаць на морг — сорок пяць на дзесяціну ня шкодзіць. Пасеяўшы — добра прыбаранаваць; сеяць попел на весну, бо кали пасееце на восень, то снег, дождж шмат змые.

Апроч попелу, можна знайсци ешчэ дармовы гной. На кожным близка падворку пры хаці бывае сметник. Чаго там нима: што толькі не патрэбно — на сметник.

Пры сметнику и дрывотня: кучы дробных трэсак, пилавиння лежаць и гніюць.

И сметник, и трэски, и пилавинне можна згнаіць и правиць ими сенажаць.

Для гэтаго гаспадар павинен знайсци мейсцэ сухое, каб у ўсяким часи ўехаць можна было, и валиць туды: сметник, трэски, пырэй, зелле ат палаця, бульбавене. Ўсё, што йосць нягоднаго — на гэту кучу. Кот здохне — яго туды, сабака — и йой там магила.

Гэтакая куча называецца компост.

Гадоў праз два яна прагние, тады ў зимку яе можна вывесци на сенажаць, а як снег зызде, рассыпаць на сенажаци.

Яшчэ лепей перэгние гэтакая куча, кали яе праз год перэкапаць ўсю, тады вецер яе перэйме, дый перэмешаецца ўсё.

С чым, як с чым а с компостом варта зрабіць прахтыку: на компосци сенажаць, як не тая расце, густая, высокая.

Компосту на дзесяціну ня шкодзіць даць вазоў с сорок, а кали менш дасціо — так сама знак будзе.

Гэта ўсё мы гаварыли, як паправиць сенажаць, каб трава лепшая и большая расла, а цяпер пагаворым яшчэ аб адным.

Каб меци больш сена, трэба або паправиць траву, або меци больш сенажаци,

Хто не хацеўбы мець больш сенажаци, як цяпер мае; ўсяки хочэ. А во што я вам скажу: близка усяки можэ прыкупиць сенажаци, и ведаецэ у каго — не ведаецэ? Сам у сябе.

Але, праўда, сам у сябе.

Рэдка дзе убачыш сенажаць, каб на йой не было кустоў, каменя и купин.

Дзе куст — там травы не укосиш — дзе камень — так сама, на купини толькі чомбэр расце. Кусты яшчэ другую шкоду сенажаци робяць: за кустом з аднаго боку цень, сонцэ не бывае, там и трава горшая, и сенажаць мшэе.

Так, кали хочэцэ, гаспадары, больш сенажаци мець — выкарчуйце кусты, камені ў восень на верх падаставайце, зимой павывозце ци пад будынак, ци плот з их злажыце, ци на шасу прадайце.

Ямы, дзе были камені, купинами пазаваливайце. Гэтаким парадком сами у сябе сенажаци прыкупице. Љысины на заваленых ямах, ци зрэзаных купинах, каб не пуставали, трэба засеяць. Можна канюшы-

най с тымафейкай, а то трухою ад добраго едкаго сена. У сенной трусе — найбольш зерняты травы; кали труха з добраго сена, то и вырасце з яе добрая трава.

Кали рады маеі паслухаеце, то будзе у вас сенажаць ураджайная, роўная, сенаваць яе лёгка будзе.

А будзе больш сена — больш и гнаю, и поля больш пагноіце.

Так прабуіце, гаспадары, не пашкадуіце працы.

Вацок Тройца.

З Беларусі и Литвы.

(ад нашых корэспандэнтаў).

Па **Віленскай** губ. выбары ат валасных сходу у Гасударственую думу назначэны на 12 январа. У **Вітэпскай** губэрні — на 14 январа (стычні).

Вілейка (горад). У нашым павеці выбарных у першую Думу выбіралі не ат кожных взесяці двароў, а ат дзесяці цэлых участкаў зямлі. Цяпер на валасцях мужыкі хочуць прасіць, каб выбарных давалялі ім выбіраць ат кожных дзесяці двароў, якіе ёсць цяперака. Гэтак выбіралі у першую Думу ў суседнім Барысаўскім павеці, а пасля тые выбарныя займаліся ўсеми валаснымі дзеламі, и пайшло у іх усё неак гладзей. Выбарных прыбыло у іх чуць не ў тры часці.

З **Мінску** пишуць, што фабрыканты и заводчыкі зрабілі „тарговопромышллены саюз“, каб лепш прыціснуць работнікоў. Фабрыканты сталі цяпер смялейшыя.

У бровары Гатоўскаго фабрыкант выгнаў работніка ни з таго, ни з сяго. Кажуць за тое, што ён быў смялейшы ад других и не дапускаў каб на работніках конно ездзілі. Апрыч таго паліцыя работніка гэтаго арыштавала без прычыны. Фабрыкант паставіў на месца яго 2 других работнікоў. Их знялі з работы и запрацілі работаць. Адзін з іх, дзерэвенскі чалавек, паслухаў и кинуў работу саўсім, а у другога совесці было менш, той вярнуўся. Работнікі гамоняць, што их так аднаго па другим фабрыкант згоне, астануцца толькі самыя цихіе, што слова проціў удіску фабрыканта не скажуць. А ўсё гэта дзеля таго, што нима крэпкаго саюзу у работнікоў. Нехай жэ будзе!

У **Мінску** было сабранне працуючых с прадставіцелямі ат партій. Араторы гаварылі аб зямлі и свабодзе и аб тым, што трэба трымацца разам з мужыкамі.

Мінск. У Варшаве ёсць універсытэт, каторы закрыты ўжо други год. Студэнты тамака ўсе палякі, а прафэсары рускіе, але ня тые рускіе, што дабіваюцца у Расей сва-

боды для свайго народу и каторых шануець увесь свет и уся Польшча хвалиць. Не, гэтыя рускіе прафэсары называюцца „абрусіцелямі“. Яны стараюцца перэкруціць палякоў на рускіх. Яны не разумеюць, што паляк ніхай будзе паляком, рускі напеш ніхай застаецца рускім. Глаўнае, каб адзін народ шанавалі други и жылі ўсе у згодзе. Праўдзівыя рускіе стыдаюцца гэтакіх абрусіцелёў. Польскіе студэнты не хацелі учыцца у такім „абрусіцельным“ універсытэце. Прафэсары засталіся без вучэнікоў, и ездзяць гэтыя прафэсары па гарадох, угаварываючы каб адкрыць абы гдзе універсытэт и каб их узяць зноў за прафэсароў. Мінск хочэ залажыць універсытэт, Вільня сабе хочэ, Смаленск сабе, Саратоў сабе. Па нашаму с такімі прафэсарамі лепш яго и не аткрываць. Мы стаім за тое, каб устроіць у нас Універсытэт у Вільні, глаўным горадзе усяго нашаго краю, без гэтых варшаўскіх прафэсароў.

У Вільне Універсытэт даўней быў, але цар Мікалай Першы закрыў яго ў 1832 гаду.

Нехай у гэтым універсытэце будуць учыць на усіх мовах, якіе у нашым краю ёсць: па расейску и па польску, па беларуску, па літоўску и жыдоўску, як хто захочэ. Тагды и навучка пойдзе добра и ня будзе сваркі и прымусу.

„Свой у свайго баранчыка украу“. У адным мястэчку недалёка ат ст. **Замяр'я** М.-Б. ж.-д. жыве уратнік и чалавек 15 паліцэйскіх стражнікоў. У уратніка быў чорненый баранчык. Баранчык гэты стаяў разам с канём уратніка. У адну ноч, чы у адзін вечар, гэтаго добра ня ведаю, залезлі зладзеі у хлявушок и зачалі стукаць. Пачуў гэта чалавек, што жыў с уратнікамі, и сказаў яму аб гэтым.

Уратнік с чалавекам паціху выйшаў, ды і падышоў пад хлёў. Схаваўшыся за вушак, уратнік згледзіў, што паліцэйскіе стражнікі арыштавалі яго баранчыка и павялі чы паняслі с сабой. Стражнікі уратніка ня бачылі, а уратнік пазіркам ішоў за імі. Прывялі стражнікі праступніка у сваю хату, прысудзілі зарэзаць яны баранчыка и сталі яго белиць. Тут з'явіўся уратнік и стаў прасіць баранчыка.

Так и згинуў баранчык, як у воду ўпаў, як бы ніхто нічога і ня чуў. Чуваць было толькі, што уратнік хваляўся: „Хацеў, кажэ, я зрабіць з аўчынкі баранчыка каўнер да кажуха, ажно вышла шуба“, бо стражнікі дакляравалі даць, а межэ і дали яму 70 (семдзсят) рублёў, каб было усё циха.

Тадэўка Каўнер.

Аб усём на троху.

Газэта „**Перэлом**“ падлічыла, сколькі крыві люцкой пралілося за гэты год у Расеі.

Забито генерал-губэрнатароў і градоначальнікоў — 67, прыставоў — 315, паліцмэйстроў і их памощнікоў — 57, гарадавых і стражнікоў — 347, жандармских афіцэроў — 47, вокзальных жандароў — 95, тайной паліцыі — 74, афіцэроў арміі і гвардыі — 124, салдатоў — 384, чыноўнікоў — 215, асоб духоўнаго звання — 58, валаснога начальства — 68, памешчыкоў — 73, фабрыкантоў і дырэктароў фабрык — 117, банкіроў і знаменитых купцоў — 72, а усих разам — 2,110 чалавек, (дзвэ тысячы сто дзесяць).

А народу забито за гэты час 32.706 чалавек (трыдцать дзвэ тысячы семсот шэсць).

Колькі слоў аб шляхце у нас.

Я хачу тут кароценька пагаварыць аб тых людзёх што завуцца шляхтай. Слаўцо гэта (шляхта) даўней надта паважнае, цяпер абярнулася праве ў паняверку. Вот и у нас на Белай Русі ёсць многа гэтай шляхты, шляхты засцяпковай, чы як некаторыя называюць лапцёвай. Люд бедны гэтак сама як мужыки: працуець не лягчей ад мужыка, носіць сермягу и лапцы, есць хлеб з мякінай, скрыўджэны кожным и ў кожнай рэчы, адным словам, што гэтак засцяпковы шляхціц, ані на макулінку ня меншы гаратнік ад мужыка.

Их гора так збратала з сабой, што цяпер и рабіць розницу ўжо пакидаюць, хто

шляхціц, а хто мужык. Дзе-не-дзе гэта на вёсцэ нібы бярэцца пад увагу, найбольш як прыходзіцца сватацца ды жаницца. У горадзе ўжо гэтаго нима. Тут глядзяць на навуку чалавека, на яго паступкі, ашто у паперах, гэта вялікай важносці ня робіць. Вотож гэта наша шляхта нехай ведаець, што пішучы и чытаючы у газетце „Наша Нива“ пад словам мужык мы разумеем вёсковую працавітую беднату. Наша цэль гэта сеяць свет миж цямноту тут у нашым краю для сваих родных братоў беларусоў. Дык нехай жэ зразумеюць усе, каму мила свая бацькоўшчына, свой язык и нехай кожны добры чалавек паможэць ваеваць з найбольшым ворагом нашым — цямнотой; бо як аткрыюцца нашы вочы, тагды не так лёгка кожнаму будзець апуківаць и здэкавацца над нами.

З Лотыголя, Вилейскаго павету.

„Светаш“.

З усих старон.

У газэту „Русь“ пішучь з над **Волги**, што там крэсцьянски саюз выстаўляець сваих кандыдатоў у Думу и ўсе мужыки моцна и дружна бяруцца, каб правесці их у Думу. У **Саратаускай** губэрніі, гдзе мужыки надта добра арганізаваны, мусіць прайдуць усе мужыцкіе кандыдаты.

У **Смаленскай** губ. мужыки злучылись разам са ўсімі социалістычнымі партыямі, каб разам выбраць свайго дэпутата у Думу.

У **Омску** (у Сьбыры) ў белы дзень на вуліцы неякіе 3 чалавека забіли з рэвольвэру губэрнатора Литвінова, а самы уцякли.

Новочэркасск. Паміж станцыямі „Кізітэрынка“ и „Нахичэвань“ у пачтовым поезде пяць збройных людзей адабразили у сборшчыка станцыйных даходаў 21,558 руб. и уцякли за касагор.

Па дарозі, кудой яны уцекали, знайшли 1787 рублёў.

Сев.-Зап.-Гол.

Рэдактор - Выдаўца **А. Ўласоў**.

Друкарня **М. Кухты**, Дворцовая, д. № 4.